

Onderwerp Rapportage SodM over Geothermie en beantwoording
vragen ex art. 41 RvO over gevolgen publicatie, staat
van de sector Geothermie

Steller Eric van Huissteden

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon 0622446158 Bijlage(n) 0 Ons kenmerk 6480964
Datum 19 juli 2017 Uw brief van Uw kenmerk

Geachte heer, mevrouw,

Inleiding

Op donderdag 13 juli heeft Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) de 'Staat van de Sector Geothermie' gepubliceerd. De titel van het begeleidende persbericht luidde: '*Ook aardwarmte moet veilig gewonnen worden*'. U heeft het SodM rapport geagendeerd voor een interpellatiedebat met als centrale vraag wat dit betekent voor ons geothermie project. Met deze brief informeren wij u over ons beeld van het rapport en wat het ons inziens betekent voor ons geothermie project. In deze brief hebben wij ook de beantwoording van de schriftelijke vragen ex Art 41 RvO, over dit rapport, zoals gesteld op 14 juli 2017 door de fractie van 100% Groningen verwerkt.

Samenvattend levert de rapportage geen nieuwe inzichten en wij vinden dat WarmteStad zorgvuldig werkt aan het project geothermie en warmtenet Noordwest. Wel constateren wij dat dit rapport onduidelijkheid creëert. Wij gaan daarom samen met WarmteStad en de andere aandeelhouder, Waterbedrijf Groningen, op korte termijn met het ministerie en SodM hierover het gesprek aan.

Contacten SodM

SodM maakte medio 2016 bekend dat zij voornemens waren een 'Staat van de sector' op te stellen voor elke sector waar zij toezicht houden. Tussentijds heeft SodM de status en voortgang van deze Staten niet meer gedeeld. We waren dus verrast, zowel door het publicatiemoment als door de inhoud van het rapport. WarmteStad maar ook andere geothermieprojecten en overkoepelde organen binnen de geothermie sector hebben tevoren geen kennis kunnen nemen van dit rapport en/of erop kunnen reageren.

WarmteStad heeft de afgelopen jaren veelvuldig met SodM gesproken. Sinds het investeringsbesluit door de aandeelhouders, juni 2016, waarmee realisatie van deze geothermische bron reëel werd, is er elke kwartaal een voortgangsoverleg tussen WarmteStad en SodM. Vanuit haar rol als onafhankelijk toezichthouder onthoudt SodM zich in dergelijke besprekingen van uitspraken over het mogelijk advies aan het ministerie over het project. Wel zijn zij betrokken geweest bij de methodebepalingen van onderzoek

en de wijze waarop WarmteStad inzichten verzamelt over de ondergrond en de analyse van mogelijke effecten van geothermie. WarmteStad wordt in dit kwartaal overleg bevestigd in het beeld dat zij het maximale onderneemt om te voldoen aan de gunningsvoorwaarden en dat zij daar ook aan kunnen voldoen. Op 17 mei 2017 heeft het minister in het kader van de zorgplicht art 33 Mbw WarmteStad een brief gestuurd met aandachtspunten ter voorkoming van nadelige gevolgen van activiteiten voor het milieu. Deze brief eindigt met de constatering, van de minister, dat WarmteStad voldoet aan de zorgplicht art 33 Mbw.

SodM rapportage de 'Staat van de sector Geothermie'

SodM constateert dat de sector Geothermie relatief jong en kleinschalig is en moeite heeft om de benodigde deskundigheid en ervaring te mobiliseren. De sector zou in algemene zin de veiligheid- en milieurisico's onvoldoende herkennen en beheersen, voornamelijk voortkomend uit een sterke sturing op kostenreductie. En wet- en regelgeving zou niet goed genoeg worden nageleefd. SodM adviseert voor gebieden waar seismiciteit voorkomt, bijvoorbeeld als gevolg van gaswinning, gepaste terughoudendheid met geothermie. SodM ziet naast mogelijke seismische risico's dat er mogelijk aansprakelijkheidsdilemma's kunnen ontstaan wanneer gaswinning en geothermie in elkaars nabijheid plaatsvinden.

Borging deskundigheid en kwaliteit WarmteStad

Wij kunnen de stand van zaken van de gehele sector niet overzien of beoordelen. Wel kunnen wij beoordelen hoe WarmteStad handelt en heeft gehandeld. WarmteStad werkt met gerenommeerde, onafhankelijke en deskundige partijen. Zo is het ontwerp van beide boringen de afgelopen jaren door meerdere partijen onder de loep genomen. Uiteindelijk heeft het gespecialiseerde bedrijf Ross Offshore DK uit Denemarken het ontwerp geëngineerd dat nu op de markt is gezet. Ross Offshore heeft een uitstekende reputatie in de internationale wereld van geothermie, gas en oliewinning. Wij scharen WarmteStad daarom niet onder de categorie bedrijven die onvoldoende kennis en ervaring mobiliseren.

Ook herkennen wij in WarmteStad niet een beeld van een bedrijf dat op kostenreductie zit ten koste van de kwaliteit, lifecycle en veiligheid. De uitkomsten van de analyse voor de lifecycle, waaronder de ontmanteling, zijn meegenomen in de business case. Maar bijvoorbeeld ook de materialisatie van de casing (wanden boorput) voldoet aan de hoogste eisen die gelden bij olie- en gaswinning. De werkwijze van WarmteStad op gedegenheid en veiligheid past bij het publieke karakter van haar aandeelhouders, Waterbedrijf Groningen en gemeente Groningen. Wij menen dat de generieke observaties van SodM over gebrek aan mobiliseren van deskundigheid niet op ons project van toepassing zijn.

Geen nieuwe inzichten

De risico's die SodM aansnijdt rond geothermie heeft WarmteStad al geruime tijd in het vizier. Zo wijst SodM op voorbeelden uit het buitenland, waarbij het mis is gegaan, om van te leren. Waarschijnlijk doelt SodM op de 2 bekende casussen in Europa, namelijk het Zwitserse Basel en het Duitse Staufen. Wij kennen deze voorbeelden en de achterliggende oorzaken van de problemen. Bij de eerste casus was sprake van fracking nabij een breuklijn. Bij de tweede casus betrof het een WKO waar water in een gipslaag terecht kwam. Bij ons geothermieproject zijn beide situaties uitgesloten. WarmteStad past

geen fracking toe, een WKO is iets anders dan een geothermische put en de putconstructie is zodanig ontworpen dat geen stroming voorkomt van vloeistoffen tussen aardlagen waaronder gipslagen. Ook roert SodM andere projecten in Nederland aan waar reden zou zijn voor alertheid. Deze projecten zijn onvergelijkbaar met ons project. Daar staat tegen over dat er op vele plekken in Europa waaronder Kopenhagen, München, Parijs, Neustadt-Glewe en diverse geothermische bronnen in Nederland al lange tijd probleemloos functioneren. Wij concluderen dat de SodM rapportage voor ons geen nieuwe inzichten bevat.

Zorgvuldigheid ten aanzien van seismiciteit

In een regio die dagelijks de impact van aardbevingen door gaswinning ervaart, accepteren wij geen extra risico's. Daarom is vanaf het begin van de planvorming expliciet hier veel aandacht voor geweest. Bij de eerste aanwijzing dat het onverantwoord is, hadden we dit project gestopt. SodM adviseert om te voorkomen dat risico's met impact op de samenleving en milieu, door geothermisten slechts worden beschouwd als "ondernemersrisico". Deze benadering was voor ons altijd al uitgangspunt.

Wij hebben uw raad op dit thema diverse keren meegenomen. Zoals u weet zijn specialistische onderzoeken verricht door meerdere bureaus. Zo is er een uitgebreid dossier ontstaan. WarmteStad heeft een zo breed mogelijk palet aan kennis en deskundigheid verzameld onder andere door het organiseren van due diligence en expertmeetings. In de afgelopen jaren hebben de volgende organisaties adviezen gegeven of gereflecteerd RUG, TNO, GTN, IF, SGS, Q-con, Ross Offshore en Spidron.

Uitvoerig is gekeken naar breukvlakken in het reservoir waar wij geothermische warmte ophalen. En de ligging van bronpunten is geanalyseerd ten opzichte van de breukvlakken. Door de grootschalige gaswinning in onze regio weten wij in verhouding tot andere geothermie projecten veel van onze diepe ondergrond. Uiteindelijk was de conclusie dat de enige factor die risico kon op leveren qua seismiciteit, de mate van de drukdepletie is als gevolg van een mogelijke verbondenheid van ons reservoir met het Groninger gasveld. Nadere verdiepingen, onder meer met modellen van de NAM, leerden dat de kans op een hoge mate van drukdepletie klein is en daarmee het risico op aardbevingen dus ook klein. Wanneer de depletie na de eerste boring toch te hoog blijkt te zijn, komt er geen tweede boring en gaat WarmteStad de geothermische bron niet exploiteren.

Wanneer tijdens het exploiteren van de geothermische bron onverhoopt seismiciteit optreedt, kan WarmteStad op basis van een monitoringssysteem ingrijpen, ruim voordat er voelbare trillingen zijn. Dit is de zogenaamde TLS (traffic light system). Mede op advies van SodM is de haalbaarheid van een dergelijk systeem onderzocht. Het bleek haalbaar en nu wordt de TLS uitgewerkt. Bij het aanvragen van de winningsvergunning worden deze gedetailleerde criteria en ingrepen in de productiecapaciteit gedefinieerd. Ook maakt het monitoringssysteem het mogelijk de locatie van seismiciteit te meten. Uit de koppeling van deze informatie met de locatie waar geothermie invloed op heeft, is onderscheid te maken met eventuele seismiciteit veroorzaakt door gaswinning. Onze conclusie is dat de door SodM genoemde potentiële risico's op seismiciteit geen rol spelen bij ons specifieke project of dat ze gemitigeerd gaan worden.

Onduidelijkheid betekenis SodM rapport

In de rapportage is tevens te lezen dat SodM het lastig vindt om haar rol bij de nieuwe sector Geothermie in te vullen in tegenstelling tot de sector van olie- en gaswinning waar zij traditioneel meewerken. In het licht van alle ambities op gebied van geothermie (gesteund door de minister) vraagt SodM aan het ministerie van EZ om verheldering van kaders en dringt aan bij het ministerie om de achterstanden van ingediende winningsplannen, van projecten die al draaien, weg te werken. Tot die tijd verzoekt SodM aan het ministerie hen een tijdelijk beleidskader mee te geven om haar toezicht op in te richten.

In ons geval geldt dat wij sinds 2011 een opsporingsvergunning hebben. Het bevoegd gezag bij de vergunningverlening rond geothermie is de minister. SodM adviseert en is de toezichthouder op de uitvoering binnen de vergunning. De oorspronkelijke opsporingsvergunning is, als gevolg van vertraging in het project, al eens probleemloos verlengd. De opsporingsvergunning staat nog op naam van de gemeente Groningen. Er loopt nu een traject bij het ministerie om de vergunning over te dragen aan WarmteStad. Daarin is ook een verzoek tot verlenging verwerkt. WarmteStad start namelijk één maand later dan in de huidige vergunning is voorzien.

SodM rapporteert ook over knelpunten bij winningsvergunningen. Een winningsvergunning wordt aangevraagd wanneer de boringen zijn afgerond. WarmteStad dient dus pas de aanvraag voor een winningsvergunning in wanneer de testresultaten van de eerste boring bekend zijn. Dan kan exact de exploitatiecapaciteit, de details over risico mitigerende maatregelen (TLS) e.d. worden vastgesteld. Deze rapportage van SodM vraagt van ons alertheid op dat de onduidelijkheid tussen SodM en ministerie van EZ geen nadelige invloed krijgt op het start van de exploitatie van onze geothermische bron. Vanwege de lange doorlooptijden bij de overheid is WarmteStad al gestart met de voorbereidingen. In overleg met SodM is al afgesproken de eerste stukken op korte termijn met hen te delen.

Bovenstaande overziend menen wij dat het rapport van SodM algemeen van aard is en onduidelijk is welke kritische noot nu op welk project in de Nederland slaat, en daarmee in hoeverre het ons project aangaat. Uit de eerste contacten met SodM over dit rapport bleek dat SodM nog geen definitief oordeel heeft over ons project.

Aanbestedingen komende maanden

WarmteStad heeft de eerste fase van het Warmtenet gegund voor een bedrag van ruim € 3 miljoen. Medio augustus is de gunning van de eerste werkzaamheden en materialen voor de eerste boring gepland. De planning is om in september alle werkzaamheden voor de eerste boring en de tussentijdse warmte opwek te hebben gegund voor in totaal circa € 11 miljoen.

De ontstane onduidelijkheid over de positie van het SodM ten opzichte van het geothermie project van WarmteStad biedt ons met deze uitgavenplanning onvoldoende comfort. Wij hebben daarom op bestuurlijk niveau contact gezocht met zowel het ministerie als SodM.

Afgesproken is dat in augustus een bestuurlijk overleg plaatsvindt met SodM. Daarna maken wij samen met WarmteStad en het Waterbedrijf Groningen de balans op of dit SodM rapport invloed heeft op vergunningen voor ons project.

Vervolgtraject

Wij hebben samen met onze collega aandeelhouder, Waterbedrijf Groningen, afgesproken dat WarmteStad aanbesteedt onder voorwaarden van de uitkomst van het gesprek met SodM. Zodat er nog ruimte is om niet te gunnen. Door gunning onder voorwaarden ontstaat een situatie die geen substantiële extra kosten impliceert ten opzichte van een situatie waarbij nu zekerheidshalve het project wordt stilgelegd. Extra vertraging bij het realiseren van de geothermische bron betekent namelijk oplopende kosten maar ook dat de afspraken over levering aan de afnemers van deze duurzame warmte onder druk komen te staan. Dit heeft een nadelige impact op de business case en de liquiditeit die WarmteStad tot de eerste boring beschikbaar heeft. Na een succesvolle eerste boring komt immers de financiering van de bank vrij.

Tot slot menen wij dat er een zorgvuldige en gedegen uitwerking ligt van dit belangrijke project voor de energietransitie. Met deze basis mogen wij verwachten dat deze kwestie samen met het ministerie en SodM kan worden opgelost.

Wij vertrouwen erop u met deze brief voldoende te hebben geïnformeerd als basis voor het interpellatiedebat dat wij met u hebben.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
Peter den Oudsten

de secretaris,
Peter Teesink